

Føroyski búskapurin í menning

Útlitini fyri 1982 rættiliga góð, heldur formaðurin fyri ráðgevandi nevndini hjá statsmálaráðnum, N.V. Skak-Nielsen. Hóast stóra uttanlandaskuld og stórt handelsjavnahall sær tað út til, at gongdin nú er vend til tað betra. Ein stórir iløguhugur og hækking fiskaprisir eru hovudsorsokirnar til hetta bjartskygni, sigur N. V. Skak-Nielsen í samroðu við tíðindablaðið Sosialin.

Nidurstøðan í frageiðing tykkara er rættiliga bjartskygd, tit siga m.a. at tey avgerðandi stigini eru tikið til at fáa javnvág millum nýtsluna og tilgongdina av resursum. Men samstundis hava vit fingið at vita, at undirskotið á handelsjavninum er so stórt sum bert einaferð fyrr. Hvussu koma tit fram til hesa bjartskygdu nidurstøðu?

Trupulleikarnir hjá føroyingum við handelsjavninum byrjaðu í seinnu helvt av 70'unum. Reallønsvøksturin (Lønsvøksturin — prisvøksturin) var so stórir, tey árið føroyska fiskiveiðan vaks nógv. Men tey árið, tá fiskiveiðan ikki vaks longur, helt reallønin fram við at veksa, hóast einki grundarlag var fyri hesum í tí føroyska vinnulivinum. Vit hava tí havt heldur stór undirskot á handelsjavninum í fyra fylgjandi ár. At tillagingin er byrjað, byggja vit mest á, at reallønin nú fyrst er uppsteðgað og tvey tey seinastu árin fallin við umleið 11 prosentum fyri ófaklærd. Hendan gongdin er neyðug fyri at skapa javnvág á handelsjavninum.

Øktur útflutningur — grund til bjartskygni

Frageiðing tykkara kom longu í apríl mánaða, so tit hava ikki fingið tann stóra vøksturin í útflutninginum í ár við. Er hetta ikki eisini ein grund til bjartskygni?

Jú sjálvt um eg ivist í, at útflutningsmøndirnir fara at vera so nógv stórri enn í fjør. Tað er serliga saltfiskaútflutningurin, sum er vaksin, men tað er ikki so lætt at siggja, um broytingarnar ikki bert

eru komnar, tí goymslurnar eru minkaðar. Men prisirnir eru nógv batnaðir, tí dollarin og pundin eru farin uppeftir, og tí fáa føroyingar meir fyri fiskin á amerikanska og eingilska marknaðinum. So sjálvt um útflutningurin ikki veksur í nøgd, so rokni eg við, at virðið kemur at ligga útvið 25% hægri enn í fjør. Fyribils tøluni fyri innflutningin visa ongan serligan vøkstur, so eg haldi vit kunnu rokna við einum batnandi handelsjavna.

Hækkandi kursir geva ein litlan fyrirrun til Føroyar

Nú hoyra vit so nógv um teir hækkingar kursirnar, og hvussu tað gevur okkum betri fiskaprisir bæði í USA, men eisini á europeiska marknaðinum. Men uttanlandaskuld okkara er jú eisini í fremmandum gjaldoyra, serliga í dollars, so hvørja ferð dollarin hækka, so veksur uttanlandsskuld okkara samstundis sum fiskaprisirnir hækka. Er tað so gott ella ringt fyri Føroyar við hesum hækkingi kursunum?

Um ein hyggur eitt ár inn í framtíðina, so eru fyrirrunirnar við hækkingi útlendsku gjaldoyrunum nærum sum stórir sum vansarnir. Hetta kemur av, at føroyski útflutningurin er 1200 milliónir, t.v.s. umleið eins stórir sum uttanlandsskuldin, sum er 1070 milliónir. So um vit ætla, at útflutningurin fer til somu lond, sum vit skylda peningin, so økist uttanlandsskuldin líka skjótt sum útflutningurin veksur í virði. Um vit hyggja eftir gongdini yvir eitt longri áramál, so fáa vit eisini í framtíðini teir betru fiskaprisirnar, meðan uttanlandaskuldin ikki veksur meira. Eftir nokrum árum vera kurshækkingarnar ein fyrirrun, um tær bert ikki føra ov stórar innflutningsprishækkingar við sær.

Føroyingar góðar politiskar møguleikar at loysa trupulleikarnar

Nidri hevur nógv verið tjakast um, nær Danmark fer í avgrundina, skilt á tann hátt, at eingin longur við læna til landið. Hvussu leingi kunnu føroyingar rokna við at sleppa at læna í útlandum?

Tað er ógvuliga ringt at meta um. Tann danska uttanlandaskuldin pr. íbúgva er 21.000 kr., meðan tann føroyska er 25.000 kr.

Men hóast hetta eru føroyingar ikki so illa fyri, tí ein mi taka nógv onnur ting við. T.d. hyggja lángevararnir ofta eftir um nakar politiskur vilji er til staðar at gera nakað við trupulleikarnar á handels- og gjaldsavninum. Tað valdað eisini, hvussu nógv vilja læna pening, og hvussu nógv vilja læna pening út.

Føroyingar eru væl fyri, tá hugsast skal um at skerja nýtsluna, t.d. við at leggja avgjöld á hana. Í Danmark ferir hetta arbeiðsloysi við sær, meðan hetta í Føroyum í stóran mun minskar um innflutningin. Politiskt er tað so stórt betri møguleikar at loysa trupulleikarnar her í Føroyum.

Tað at hesi tiltøk ikki skapa arbeiðsloysi í Føroyum, skuldi gjørt tað somikið lættari politiskt at gjøgnumført tey.

Stórir iløguhugur

Hvussu metir tú búskaparstøðuna og framtíðarvæðingarnar í lotuni?

Føroyar hava havt sera góðar møguleikar seinastu árin við hækkingi fiskaprisum. Vøksturin hevur ligið um 20% árliga 3 tey seinastu árin. Vit kunnu ikki vænta at hetta kemur at halda fram. 1982 fer eisini at vera eitt gott ár, serliga fyri fiskastovnarar undir Føroyum.

— Politiskt lættari at loysa búskaparligu trupulleikarnar í Føroyum enn teir í Danmark, sigur formaðurin í ráðgevandi nevndini, ríkistatistikarin N. V. Skak-Nielsen.

Fiskiskapurin undir Føroyum hevur eisini sera góðar umstøður í lotuni. Toska, hýsu- og upstovnurin hava ikki verið so nógv troyttir í ár, orsakað av laksafiskiskapinum. Hvussu leingi laksafiskiskapurin kann halda fram soleiðis sum hann hevur verið higartil er ilt at vita. Men hinir stovnarir hava, eftir hvat biologarnir vilja halda, havt ómetaliga gott av at verið avlastaðir á henda hátt.

Hesi tingini eru ógvuliga ringt at meta um.

Men tað ein leggur merki til beinanvegin, er tað nógv virksema nærum allastaðni í landinum. Tað hevur undrað okkum stórliga hvussu bjartskygd fólk eru og tann iløguhugur tey visa. At bygda fólkikið fleiri staðir hevur teknað milliónir í partapeningi hevði verið óhugsandi níðri. Serliga undrunarvert er hetta tá ein hugsar um hvussu lítið íbúgvatalið er nógvastaðni.

Neyðugt við stórum iløtum — bæði privat og almennum

Tær privatu vinnuølgurnar minkaðu í fjør, meðan tær almennu vaksu. Men tú hevur kortini merkt ein

stóran iløguhug frá privatarí síðu. Hvussu ber tað til?

Hetta við iløguhuginum byggir eg ikki á tøluni fyri í fjør, men í upplýsingar vit hava fingið á fundum, vit hava havt á Føroyaferð okkara. Og sjálvt um iløgunar minkaðu nakað í fjør, so eru tær kortini lutfalsliga stórar.

Um vit fara at hyggja eftir teimum almennu iløgunum, sæst at tær eru hækkaðar munandi frá 80 til 81. Og í 82 verða tær enn stórrar.

Tað er tó heilt vist, at iløgunar mugu økjað nógv tey næstu árin. Uttan at leggja meg út í tjakið, um vit skulu útbyggja vatnorkuna ella heldur skulu velja eina aðra loysn, vil eg meina, at tað nú er bráðneyðugt at

tryggja nóg mikið av elektrisiteti til brúkan. El-nýtslan er vaksin so nógv at um onkur av generatorunum gongur fyri t.d. í vetur, so kunnu vit ikki rokna við at nóg mikið verður av streymi til alt netið. Her verður brúk fyri stórum iløgum. Í skjølunum til lógmansrøðuna eru 150 milliónir lagdar av til SEV, men mær vitandi er hetta bert tann nýggi generatorurin á Sundi. Tað skulu tó nóg stórir iløgur til nógur ár inn í framtíðina. Eisini í tí privatu vinnuni verður brúk fyri stórum iløgum. Hetta verður serliga neyðugt um føroyingar skulu útbyggja svartkjartaidnaðin nakað. Men við tí stóra iløguhuginum skuldi hetta verið møgilegt.

Hjálparfólk

Eitt starv sum hjálparfólk á næmingaheimum spesskúlans er leyst.

Umsóknir verða at senda fyrstøðumanninum á Føroya Spesskúla, postbox 183, 3800 Tórshavn í seinasta lagi 19. august 1982.